

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ТА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ОСІБ МОЛОДОГО ВІКУ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Пасхін Геннадій Іванович

аспірант кафедри педагогіки та психології
Міжнародного гуманітарного університету
ORCID ID: 0009-002-6153-3137

У статті здійснено теоретичний аналіз психологічних та емоційних особливостей осіб молодого віку в умовах військових конфліктів. Молодь розглядається як соціально-психологічна група з підвищеною чутливістю до впливу зовнішніх стресогенних чинників, особливо в період активного формування особистісної ідентичності, емоційної регуляції та життєвих стратегій. Воєнні події, що супроводжуються втратами, нестабільністю, соціальною ізоляцією та порушенням базової безпеки, здатні суттєво змінювати перебіг емоційного дозрівання, актуалізуючи глибинні механізми захисту й адаптації.

Метою статті є виявлення характерних психоемоційних маркерів реагування молоді на екстремальні умови війни й аналіз взаємозв'язків між тривожністю, депресивними проявами, ПТСР, алекситимією та базовими особистісними рисами, що обумовлюють індивідуальні способи адаптації. Методологічну основу становлять теоретичний аналіз сучасних підходів у віковій, загальній, військовій, соціальній і клінічній психології, а також концепції психологічної стійкості, алекситимії, тривожності, ПТСР і соціальної фрустрованості.

У статті також наведено результати емпіричного дослідження, у якому взяли участь 207 осіб віком 17–25 років. Для кількісної обробки результатів застосовано кореляційний аналіз (Пірсона). За результатами дослідження доведено, що тривожність, депресія, ПТСР і алекситимія достовірно асоційовані з такими рисами особистості, як інтроверсія, емоційна нестійкість, соціальна відокремленість та знижена експресивність. Натомість екстраверсія, емоційна рівноваженість, соціальна прихильність та експресивність корелювали з позитивним емоційним станом, суб'єктивним самопочуттям, активністю та настроєм.

Отримані результати підкреслюють важливість урахування індивідуально-психологічних змінних у побудові програм психологічної підтримки та інтервенцій для молоді в умовах війни. Розробка диференційованих підходів, орієнтованих на особистісну структуру, рівень емоційної регуляції та соціальну адаптацію, є важливим кроком до збереження ментального здоров'я в умовах хронічної загрози.

Ключові слова: психологічний стан, емоційне реагування, війна, воєнні дії, молодь, юнацький вік, тривожність, депресія, алекситимія, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), соціальна фрустрованість, адаптація.

Paskhin H. FEATURES OF THE PSYCHOLOGICAL AND EMOTIONAL STATE OF YOUNG PEOPLE DURING MILITARY CONFLICTS

This article presents a theoretical analysis of the psychological and emotional characteristics of young individuals in the context of military conflict. Youth are viewed as a socio-psychological group with heightened sensitivity to external stressors, particularly during the formative period of identity development, emotional regulation, and life strategy formation. Military events – accompanied by loss, instability, social isolation, and a breakdown of basic security – can significantly alter the course of emotional maturation, activating deep-seated defense and adaptation mechanisms.

The aim of the article is to identify the key psycho-emotional markers of youth responses to extreme wartime conditions and to examine the interrelations among anxiety, depressive symptoms, post-traumatic stress disorder (PTSD), alexithymia, and fundamental personality traits that shape individual coping strategies. The methodological framework includes a theoretical analysis of contemporary approaches in developmental, general, military, social, and clinical psychology, as well as concepts of psychological resilience, alexithymia, anxiety, PTSD, and social frustration.

The article also presents empirical data from a study involving 207 participants aged 17–25. Quantitative data were processed using Pearson's correlation analysis. The findings reveal statistically significant associations between anxiety, depression, PTSD, and alexithymia with personality traits such as introversion, emotional instability, social detachment, and reduced expressiveness. Conversely, extraversion, emotional stability, social connectedness, and expressiveness were correlated with positive emotional states, subjective well-being, activity, and mood.

These results emphasize the importance of accounting for individual psychological variables when designing support programs and interventions for youth in wartime. Developing differentiated approaches tailored to personality structure, emotional regulation capacity, and social adaptability is a critical step toward preserving mental health under conditions of chronic threat.

Key words: psychological state, emotional response, war, military conflict, youth, emerging adulthood, anxiety, depression, alexithymia, post-traumatic stress disorder (PTSD), social frustration, adaptation.

Вступ. У XXI столітті військові конфлікти, зокрема повномасштабна війна в Україні, набули не лише збройного, а й глибоко психологічного виміру, що суттєво впливає на ментальне здоров'я населення, особливо молоді. Особи юнацького та молодого дорослого віку (17–25 років)

є особливо вразливою соціально-демографічною групою, оскільки цей період збігається з етапом інтенсивного розвитку особистісної ідентичності, автономії, емоційної саморегуляції та побудови життєвих орієнтирів [1; 2].

Психологічні дослідження засвідчують, що війна спричиняє порушення базової безпеки, втрату життєвих планів, соціальну ізоляцію та психотравмувальні переживання, які можуть мати тривалі наслідки для емоційного функціонування молоді особистості [3; 4]. У цьому контексті молодь опиняється в ситуації хронічного стресу, де активізуються як адаптивні, так і дезадаптивні механізми подолання, включно з проявами тривожності, депресії, алекситимії, соціальної фрустрованості та симптомів посттравматичного стресового розладу (ПТСР) [2; 5; 6; 7].

Особливої уваги потребує гендерний аспект реагування на війну, оскільки чоловіки та жінки демонструють відмінні емоційні моделі адаптації. Жінки частіше переживають війни через емоційну гіперреактивність, тривожність, фрустрацію та схильність до депресивних станів, тоді як чоловіки – через агресивні реакції, емоційну загальмованість або уникнення емоційного контакту [4; 8; 9]. Такі відмінності є предметом окремого міждисциплінарного аналізу в рамках військової, соціальної та вікової психології [1; 3; 10].

Незважаючи на наявні дослідження у сфері військової психології [10; 11; 12], вплив воєнного стану на гендерно зумовлені аспекти емоційного реагування молоді в українському контексті ще недостатньо вивчений. Отже, постає потреба в цілісному підході до аналізу психологічних особливостей осіб молодого віку, що перебувають у стані екзистенційної загрози.

Метою статті є виявлення характерних психоемоційних маркерів реагування молоді на екстремальні умови війни й аналіз взаємозв'язків між тривожністю, депресивними проявами, ПТСР, алекситимією та базовими особистісними рисами, що обумовлюють індивідуальні способи адаптації. Актуальність такого аналізу зумовлена високою вразливістю молоді до зовнішніх стресогенних чинників у період активного формування особистісної ідентичності, емоційної регуляції та життєвих стратегій.

Теоретичну основу дослідження становлять сучасні підходи у віковій, загальній, військовій, соціальної та клінічній психології, що висвітлюють проблематику психологічної стійкості, тривожності, депресивності, алекситимії, соціальної фрустрованості та посттравматичного впливу.

Особливу увагу приділено працям Е. Еріксона [1], який розглядав молодість як критичний період розвитку ідентичності, та Ю. О. Асеевої [2], яка вказує на особливу психічну вразливість української молоді в умовах війни. Питання психологічної регуляції, вибору копінг-стратегій і внутрішніх ресурсів адаптації розкриваються у працях Л. М. Карамушки та Ю. С. Снігур [3], а також О. О. Вовчик-Блакитної [6]. Клінічні та соціальні аспекти травматичного досвіду молоді вивчалися Я. Андрушком [5], Г. Мікляєвою [4], А. Росюком [7], О. Ф. Яциною [8].

Гендерно зумовлені особливості емоційного реагування та впливу психотравматичного досвіду на чоловіків і жінок проаналізовані з урахуванням бібліографічного показника з гендерних досліджень і матеріалів з військової психології [9; 10]. Також використано сучасні міжнародні джерела щодо психічного здоров'я в умовах конфліктів та вторинної травматизації [11; 12].

Для збору емпіричних даних було застосовано низку стандартизованих психодіагностичних методик: шкалу тривожності Спілбергера – Ханіна (STAI) – для оцінки рівня ситуативної та особистісної тривожності; шкалу депресії Бека (BDI) – для виявлення депресивних тенденцій; Торонтську шкалу алекситимії (TAS-20) – для діагностики труднощів у розпізнаванні та вираженні емоцій; методику діагностики соціальної фрустрованості (модифікація Л. Бойко) – для визначення рівня соціального розчарування [13].

Збір даних здійснювався у 2024–2025 роках серед молоді, яка проживає в Україні в умовах тривалого воєнного конфлікту. Загальна кількість респондентів становила 207 осіб віком від 17 до 25 років. З них 104 особи чоловічої статі (50,24 %) та 103 особи жіночої статі (49,76 %). Середній вік респондентів становив 20,8 року ($SD = 2,1$). До вибірки включались особи, які з початку повномасштабного вторгнення постійно проживають на території України, не мають психіатричного діагнозу в анамнезі та надали добровільну інформовану згоду на участь у дослідженні. Дослідження відповідало етичним вимогам щодо анонімності та конфіденційності.

Для кількісної обробки даних використовувався кореляційний аналіз за критерієм Пірсона за допомогою програми SPSS 21.0.

Результати. Реалії сьогодення, зокрема повномасштабна війна, що охопила українське суспільство, сформували унікальний психологічний контекст для молодого покоління. Ця вікова категорія, яка перебуває на етапі активного особистісного становлення, формування ідентичності, соціального самовизначення й емоційної автономії, виявилася надзвичайно вразливою до дестабілізуючих впливів зовнішнього середовища. На відміну від інших вікових груп, молодь поєднує в собі елементи інтенсивного емоційного пошуку, підвищеної чутливості до оцінки з боку соціуму та прагнення до особистісної самореалізації, що у воєнних умовах набуває спотворених форм або блокується через страх, втрату, ізоляцію та порушення базових екзистенційних орієнтирів.

Особливе місце в цьому процесі посідає психологічна реакція на травматичні події, як-от безпосереднє переживання бойових дій, втрати близьких, вимушену міграцію, порушення навчального процесу, так і непряме включення через інформаційне перенасичення, емоційне залучення, хронічне очікування небезпеки. Як зазначають дослідники Г. М. Мікляєва, К. Р. Фіглі, О. Ф. Яцина й інші, воєнні потрясіння запускають широкий спектр реакцій, від гострих стресових розладів до затяжних форм посттравматичних переживань, що трансформуються в тривожні та депресивні стани, соматизацію, порушення афективної регуляції, відчуття безпорадності, апатії чи гіперзбудження [4; 8; 11].

На цьому тлі дедалі актуальнішим стає аналіз не лише самих симптомів психотравми, а й особистісних характеристик, що опосередковують її переживання. На думку таких авторів, як Е. Еріксон, Я. Андрушко, Ю. О. Асеева, особистість у юнацькому віці ще не має усталених способів адаптації, тому переживання екстремальних подій або формує компенсаторні стратегії (часто невротичного рівня), або призводить до деформації ціннісної, мотиваційної та емоційної структури [1; 2; 5].

З огляду на це важливим є не лише дослідження рівня емоційної дезорганізації, а й виявлення внутрішніх психологічних факторів, що можуть виступати буфером або, навпаки, чинником ризику. Насамперед ідеться про такі змінні, як екстраверсія, емоційна стабільність, самоконтроль, здатність до соціального контакту, рівень експресивності, тобто ті риси, які детермінують стилі реагування на стрес, силу емоційного включення, спроможність до вербалізації афекту, наявність або відсутність гнучких механізмів психологічного захисту.

Після проведеного теоретичного аналізу стало очевидним, що психоемоційна реакція молоді на війну є багатовимірним феноменом, у структурі якого поєднуються симптоми тривожності, депресивних переживань, емоційного виснаження, алекситимії, а також прояви посттравматичного стресового розладу. Водночас ступінь вираженості цих порушень значною мірою зумовлюється не лише силою зовнішніх впливів, а й особистісними характеристиками, зокрема соціально-комунікативною відкритістю, емоційною врівноваженістю та стилями емоційного реагування.

З метою з'ясування, які саме риси особистості найбільш тісно пов'язані з психоемоційною напругою в умовах воєнного стану, було здійснено кореляційний аналіз за критерієм Пірсона. У ньому були співвіднесені такі змінні, як екстраверсія, схильність до соціальної взаємодії, рівень самоконтролю, емоційна стабільність, експресивність, з показниками тривожності, депресії, ПТСР, алекситимії, рівнем суб'єктивного самопочуття й адаптивності.

Результати виявили низку статистично значущих зв'язків, що дають змогу глибше зрозуміти механізми психоемоційної реакції молодих чоловіків і жінок на екстремальні події (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця кореляційних зв'язків за К. Пірсоном

	Екстраверсія – інтроверсія	Прихильність – відокремленість	Самоконтроль – імпульсивність	Емоційна стій- кість – емоційна нестійкість	Експресивність – практичність
ПТСР	-0,493**	-0,421**	0,019	0,211**	-0,092
Депресія	-0,470**	-0,413**	-0,029	0,284**	-0,123
Тривога	-0,460**	-0,367**	-0,010	0,234**	-0,149*
Самопочуття	0,233**	0,206**	0,048	-0,110	0,111
Активність	0,263**	0,207**	0,085	-0,066	0,050
Настрій	0,207**	0,183**	0,077	-0,066	0,113
Витіснення	0,028	0,036	0,000	-0,184**	0,001
Регрес	0,003	0,016	-0,041	-0,066	0,047
Заміщення	0,139*	0,124	0,032	-0,018	0,052
Проекція	0,085	-0,011	-0,077	-0,004	0,038
Компенсація	0,065	0,040	0,011	-0,031	-0,025
Реактивне утворення	0,058	0,042	-0,066	0,031	-0,151*
Інтелектуалі- зація	-0,057	-0,065	0,109	0,138*	0,023
TAS	-0,434**	-0,321**	0,131	0,071	0,079
Фрустрація	-0,417**	-0,355**	0,042	0,177*	0,041

Примітки: ** – кореляція значима лише на рівні 0,01 (двостороння); * – кореляція значима лише на рівні 0,05 (двостороння).

Аналізуючи отримані результати, можна відзначити, що найбільш послідовним предиктором високих показників тривожності, депресії та ПТСР виявилася інтроверсія. Інакше кажучи, молоді особи з низькою соціальною відкритістю та схильністю до самозаглиблення мають підвищену емоційну вразливість у контексті тривалого стресу. Це відображено в кореляційних зв'язках між інтроверсією і: ПТСР ($r = -0,493$; $p < 0,01$), депресією ($r = -0,470$; $p < 0,01$), тривожністю ($r = -0,460$; $p < 0,01$).

Соціальна відстороненість також виступає фактором ризику для психоемоційної дестабілізації, демонструючи негативну кореляцію з тривожністю ($r = -0,367$), депресією ($r = -0,413$), ПТСР ($r = -0,421$), що підтверджує важливість соціальних контактів як буфера проти емоційного виснаження.

Респонденти з вираженою емоційною нестабільністю мають підвищену схильність до депресивних і тривожних проявів ($r = 0,284$ і $r = 0,234$ відповідно), а також демонструють більш високу напругу за шкалою ПТСР ($r = 0,211$). Такий зв'язок свідчить про недостатню регуляцію афекту в умовах затяжного конфлікту.

Цікавими є результати щодо алекситимії, яка виявилася пов'язаною з низьким рівнем екстраверсії ($r = -0,434$) та прихильності ($r = -0,321$), вказуючи на тенденцію до емоційної замкненості та труднощів у вербалізації переживань у тих, хто менше взаємодіє із соціальним оточенням.

Суб'єктивне самопочуття, активність і настрої, навпаки, позитивно пов'язані з такими рисами, як екстраверсія та прихильність, що може розглядатись як свідчення психологічної резильєнтності осіб з більшою соціальною та емоційною включеністю.

Що стосується механізмів психологічного захисту, то серед них лише деякі показали незначні зв'язки з базовими особистісними рисами. Зокрема: інтелектуалізація ($r = 0,138$ з емоційною нестійкістю) – можлива когнітивна компенсація емоційного дисбалансу; реактивне утворення показало негативний зв'язок з експресивністю ($r = -0,151$), що може інтерпретуватись як опосередкований спосіб вираження напружених емоцій.

Отримані результати демонструють, що структура особистості та її соціально-комунікативні компоненти є ключовими у формуванні психологічної реакції на війну. Інтроверсія, емоційна нестабільність, соціальна відокремленість і труднощі в емоційній експресії істотно підвищують ризики ПТСР, депресивності та тривожності.

Загалом отримані дані демонструють, що особистісна структура молоді, зокрема такі риси, як соціальна відкритість, емоційна врівноваженість і гнучкість, мають суттєве значення для збереження психічного здоров'я в умовах війни. Ці спостереження відкривають перспективи для диференційованих підходів до психологічної підтримки з урахуванням не лише симптоматики, а й глибинної особистісної організації.

Висновки. Під час теоретичного й емпіричного аналізу було підтверджено, що психоемоційна реакція молодих осіб на наслідки війни є складним багатовимірним процесом, зумовленим як зовнішніми стресогенними чинниками, так і внутрішніми особистісними детермінантами. Воєнні потрясіння суттєво впливають на емоційне дозрівання, порушують процеси саморегуляції, активують глибинні захисні механізми та часто супроводжуються симптомами тривожності, депресії, посттравматичного стресового розладу, алекситимії та соціальної фрустрованості.

Емпіричне дослідження дало змогу виявити низку статистично значущих кореляційних зв'язків між психоемоційними показниками й особистісними характеристиками. Зокрема, більш високі рівні тривожності, депресії та ПТСР асоціювалися з інтроверсією, емоційною нестабільністю та соціальною ізольованістю. Натомість позитивні показники суб'єктивного самопочуття, активності та настрою корелювали з емоційною стійкістю, відкритістю до соціальних контактів та екстраверсією.

Крім того, зафіксовані специфічні зв'язки між рівнем алекситимії та особистісною замкненістю, а також між механізмами психологічного захисту (зокрема, інтелектуалізацією, реактивним утворенням) та афективною нестабільністю, що вказує на різні стилі подолання психологічного напруження у воєнних умовах.

Загалом результати дослідження демонструють, що індивідуально-психологічні характеристики відіграють ключову роль у моделюванні реакції молоді на екстремальні події. Це зумовлює потребу в побудові диференційованих програм психопрофілактики та психологічної підтримки, які враховують індивідуальний рівень емоційної регуляції, стресостійкості, вираженості адаптивних і неадаптивних копінг-стратегій. Такий підхід сприятиме більш ефективній стабілізації психічного стану молоді в умовах тривалої загрози безпеці, втрат і соціальної нестабільності.

Література:

1. Еріксон Е. Ідентичність: юність і криза. Київ : Основи, 2002. 344 с.
2. Асеева Ю. О. Психіка молоді в умовах війни: теоретико-прикладний аналіз. *Психологічний часопис*. 2023. № 4. С. 18–27.
3. Карамушка Л. М., Снігур Ю. С. Психологія вибору копінг-стратегії керівниками освітніх організацій : монографія. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2024. 188 с.

4. Мікляєва Г. М. Травма війни як феномен психології: клінічний і соціальний виміри. *Соціальна психологія*. 2023. № 2 (78). С. 45–54.
5. Андрушко Я. Генезис тривожності особистості як провідної емоційної компоненти. *Вісник Національного університету оборони України*, 2020. Вип. 54 (1), 29–36. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-54-1-29-36>.
6. Вовчик-Блакитна О. О. Оптимізм як основа вибору стратегії подолання наслідків травматичних подій. *Актуальні проблеми психології*. 2016. Т. 7. Вип. 41. С. 61–69.
7. Росюк А. Корекція тривожності та страхів. *Психолог*. 2008. № 7/8. С. 47–51.
8. Яцина О. Ф. Вплив війни на психічне здоров'я: ознаки травматизації психіки дітей та підлітків. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2022. № 7 (25). С. 554–567.
9. Гендерні дослідження: актуальні проблеми та перспективи розвитку: Науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Уклад.: З. М. Горова, В. В. Косенко, Н. А. Чайка. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. 128 с.
10. Основи військової психології : навч. посіб. / Г. В. Бондарев, П. П. Круть ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 272 с.
11. Figley C.R. Compassion Fatigue as Secondary Traumatic Stress: An Overview. *Compassion Fatigue*. New York : Brunner-Routledge, 1995. P. 1–20.
12. World Health Organization. Mental health and psychosocial well-being in conflict settings: key facts and figures. Geneva : WHO, 2022. 22 p.
13. Прикладна психодіагностика в Національній гвардії України : метод. посіб. / Колесніченко О. С. та ін. ; за заг. ред. проф. І. І. Приходька. Харків : НАНГУ, 2020. 388 с.

References:

1. Erikson, E. Identity crisis : youth and crisis. [Identity: youth and crisis]. Kyiv: Osnovy, 2002. 344 p. [in Ukrainian].
2. Asieieva, Yu.O. (2023). Psykhika molodi v umovakh viiny: teoretyko-prykladnyi analiz [Youth Psyche in War Conditions: Theoretical and Applied Analysis]. *Psykhologichnyi chasopys*, 4, 18–27 [in Ukrainian].
3. Karamushka, L.M., Snihur, Yu.S. (2024). Psykholohiia vyboru kopinh-stratehii kerivnykamy osvitykh orhanizatsii: monohrafiia. [Psychology of Coping Strategy Choice by Heads of Educational Organizations: Monograph]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy, 188 p. [in Ukrainian].
4. Mikliaieva, H.M. (2023). Travma viiny yak fenomen psykholohii: klinichni i sotsialnyi vymiry [Trauma as a Phenomenon of Psychology: Clinical and Social Dimensions]. *Sotsialna psykholohiia*, 2 (78), 45–54 [in Ukrainian].
5. Andrushko, Ya. (2020). Henezys tryvozhnosti osobystosti yak providnoi emotsiinoi komponenty [Genesis of Personality Anxiety as a Leading Emotional Component]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 54 (1), 29–36. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2020-54-1-29-36>.
6. Vovchik-Blakytina, O.O. (2016). Optymizm yak osnova vyboru stratehii podolannia naslidkiv travmatychnykh podii [Optimism as the basis for choosing a strategy for overcoming the consequences of traumatic events]. *Aktualni problemy psykholohii*, 7 (41), 61–69 [in Ukrainian].
7. Rosiuk, A. (2008). Korektsiia tryvozhnosti ta strakhiv [Correction of anxiety and fears]. *Psykholog*, 7/8, 47–51 [in Ukrainian].
8. Iatsyna, O.F. (2022). Vplyv viiny na psykhične zdorovia: oznaky travmatyzatsii psykhyky ditei ta pidlitkiv [The impact of war on mental health: signs of traumatization of the psyche of children and adolescents]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriia "Pedagogika", Seriia "Psykhologhiia", Seriia "Medytsyna"*, 7 (25), 554–567 [in Ukrainian].
9. Henderni doslidzhennia: aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku: Naukovo-dopomizhnyi bibliohrafichnyi pokazhchyk (2007). [Gender studies: current problems and development prospects: Scientific and auxiliary bibliographic index]. Uklad.: Z.M. Horova, V.V. Kosenko, N.A. Chaika. Sumy: SumDPU im. A.S. Makarenka, 128 p. [in Ukrainian].
10. Osnovy viiskovoi psykholohii: navch. posib. (2020). [Fundamentals of military psychology: textbook] / H.V. Bondarev, P.P. Krut; Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv. 272 p. [in Ukrainian].
11. Figley, C.R. (1995). Compassion Fatigue as Secondary Traumatic Stress: An Overview. *Compassion Fatigue*. New York: Brunner-Routledge. P. 1–20.
12. World Health Organization (2022). Mental health and psychosocial well-being in conflict settings: key facts and figures. Geneva: WHO, 22 p.
13. Kolesnichenko, O.S. et al. (2020). Prykladna psykhiadiagnostyka v Natsionalnii hvardii Ukrainy: metod. posib. [Applied psychodiagnostics in the National Guard of Ukraine: methodical manual]. I.I. Prykhodko (Ed.). Kharkiv: NANHU, 388 p. [in Ukrainian].

Статтю прийнято до публікації 26.05.2025 р.